

A svéd „zöltség”: eddigi eredmények és az elnökségi elképzelések

Bevezetés

Svédország több évtizedre visszatekintően jár élen a zöldpolitikai cselekvést illetően, az uniós standardoknak való megfelelés ezért nem is okoz számára nagy kihívást. A kérdés, hogy egy, a területen ilyen ambiciózus tagállam miként tudja ösztönözni az EU26-ot a következő féléves uniós elnöki pozíció betöltése során hasonló eredményekre.

Zöldpolitika Svédországban

Svédország tradicionálisan a környezetvédelem szószólójaként ismert az egész nemzetközi közösség számára: már az 1960-as években felismerték az iparosodás környezetkárosító hatását, ezért a világon elsők között dolgoztak ki környezetvédelmi jogszabályt a természeti értékek védelme érdekében.¹ Emellett Stockholm adott otthont az Egyesült Nemzetek Szervezete első környezetvédelmi konferenciájának is, amelynek keretében a részt vevő államok elfogadták a mintegy 25 alapelvet magában foglaló Stockholmi Nyilatkozatot, valamint életre hívták az ENSZ Környezetvédelmi Programját.² Az elmúlt évek során nem tértek le a zöld útról, a gazdasági növekedést is a fenntarthatóság és kibocsátáscsökkentés hívószavai mellett érték el: míg Svédország a világ 22. legnagyobb gazdaságává nőtte ki magát 2021-ben,³ a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása 20% körül mozgott 2020-ban.⁴ Mindezt többek között a foszszilis energiahordozók alacsony (30% alatti),⁵ valamint a megújuló energiaforrások (például nap-, szél-, geotermikus és nukleáris energia) nagyarányú

¹ LUNDQVIST 1972: 93.

² United Nations [é. n.].

³ WorldData 2022.

⁴ Eurostat 2022a.

⁵ RITCHIE-ROSADO-ROSER 2022.

(60% feletti) alkalmazásával érték el,⁶ azonban nem lehet elmenni amellett sem, hogy az ország területét mintegy 70%-ban szénelnyelők, vagyis erdők borítják.⁷ A céltudatos magatartást mindezek mellett mi sem bizonyítja jobban, mint hogy már két évvel az Európai zöld megállapodás előtt, 2017-ben jogi keretek közé emelték az ország 2045-re történő nettó karbonsemlegessé válását.⁸

Ugyanakkor a már önmagukért beszélő eredmények sem bizonyulnak elegendőnek a Svéd Meteorológiai és Hidrológiai Intézet számításai szerint, ugyanis egy 2022-ben nyilvánosságra hozott jelentésben az 1991 és 2020 közötti időszakban 1,9 Celsius-fokkal volt magasabb az átlaghőmérséklet az 1800-as évek második feléhez képest.⁹ Ezzel szemben a jelenlegi svéd kormány külső támogatását élvező Svéd Demokraták több tagja is megkérdőjelezte a klímaváltozás tényét, amely véleménye a svéd uniós elnökség zöld célkitűzéseire is befolyással bírhat.¹⁰

A svéd elnökség zöld prioritásai

Mint ahogy egy korábbi elemzésben már bemutatásra került, a svéd elnökség prioritásainak harmadik alappillére a zöld és energetikai átállás.¹¹ A két terület reformját az orosz–ukrán háború óta még inkább összehangolja a nemzetközi közösség, már-már biztonságpolitikai kérdéssé emelve azokat. Ehhez alkalmazkodik Svédország is programjában, a hazai tapasztalatok és eredmények megosztásának igényével. Ennek egyik alapja a társadalom és az üzleti szféra mozgósítása, ezen belül a cselekvésre hajlamos szereplők egy platformon való összegyűjtése annak érdekében, hogy ők és az uniós támogatások cselekvésre ösztönözzék a passzív aktorokat.¹²

Stockholm konkrét céljai a francia, cseh és svéd elnökségi trió lezárására nézve ambiciózusak, de nem bizonyulnak elérhetetlennek: a 2030-ig történő 55%-os kibocsátáscsökkentési célokat magában foglaló *Fit for 55* javaslat-csomagról szóló tárgyalásokat kívánják folytatni és véglegesíteni, ehhez kapcsolódóan a COP27 eredményeit is előrevinni.¹³ Kiemelt figyelmet fordítanak

⁶ Eurostat 2022b.

⁷ World Bank [é. n.].

⁸ Climate Action 2017.

⁹ AFP 2022a.

¹⁰ AFP 2022b.

¹¹ TÁRNOK 2022.

¹² Swedish Presidency of the Council of the European Union 2022.

¹³ TÓTH 2022.

továbbá a kibocsátáskereskedelmi rendszerre (EU ETS), amely az innováció ösztönzéséül szolgál. Ezek mellett több, már érvényben levő rendelet felülvizsgálatát és további tárgyalását tűzték ki célul, mint például a környezeti levegő minőségéről szóló irányelvek, a csomagolási irányelv, a hulladékszállításról szóló rendelet vagy a természet helyreállításáról szóló rendelet, ezenfelül az F-gázokról és az ózonrendeletéről szóló felülvizsgált rendeletre vonatkozó tárgyalásokat is folytatni kívánják. Összefoglalva, a zöld átállás valamenyny területére – biodiverzitás, körforgásos gazdaság, szennyezőanyag-kibocsátás – fókuszálni kívánnak, nem priorizálva egy-egy szegmenst. Mindezt az energiaágazatban való hatékony és zöld átállással összekötve, szabadságot adva a technológia kiválasztására, kizárólag egy szempontot szem előtt tartva: a fosszilis energiahordozók kivezetése és a megújulók bevezetése.

A svéd elnökség is nehéz helyzetben van a zöld átállás európai uniós szintű megvalósításának szabályozásában, ugyanis az orosz–ukrán háború egyszerre erősíti fel és szorítja háttérbe ezt a területet: 2022 februárja óta felerősödött a fosszilis energiahordozók energia-előállításban történő alkalmazásának mellőzése, valamint a beszerzések diverzifikációja, amit az Európai Unió által életre hívott REPowerEU is segít.¹⁴ Azonban vannak országok, példának okáért Magyarország vagy Németország, amelyek újraindították vagy tovább folytatják ezen erőforrások kiaknázását. Hazánk esetében az uniós Igazságos Átmenet projekt keretében leállítani és átalakítani tervezett Mátrai Erőmű 2029-ig történő lignitalapú energiatermelésének fokozása említhető meg.¹⁵ A német példa szintén egy, a Rajna-vidéken található lignitbányához köthető, ahol klímaaktivisták már két éve tüntetnek, a napokban azonban a nemzetközi médiát is bejárta a bánya újranyitása és kibővítése miatt kialakult demonstráció, ugyanis a folyamatok a helyi lakosság kitelepítésével járnak. A tüntetésen a svéd véleményvezér, Greta Thunberg is részt vett, ahonnan többedmagával rendőrök vitték el.¹⁶ A sokszor radikális nézeteket valló aktivista az elmúlt években számos fiataalt szólított meg nyilatkozataival, amit akár a svéd elnökség idején is kamatoztatni lehetne; ez pedig nemcsak a környezetvédelemre való figyelemfelhívást, hanem az ifjúság politikai szerepvállalásának növelését is indukálhatná.

2023. január 19.

¹⁴ Európai Bizottság 2022.

¹⁵ MAJOR 2022.

¹⁶ Deutsche Polizei führt Greta Thunberg ab 2023.

Felhasznált irodalom

- AFP (2022a): Sweden's Mean Temperature up 1.9C since Late 1800s: Report. *The Local*, 2022. november 23. Online: www.thelocal.se/20221123/swedens-mean-temperature-up-1-9c-since-late-1800s-report/
- AFP (2022b): Sweden Democrat Slammed for Denying Climate Crisis in Parliament. *The Local*, 2022. november 23. Online: www.thelocal.se/20221123/swedens-mean-temperature-up-1-9c-since-late-1800s-report/
- Climate Action (2017): *Sweden's Goal to be Carbon Neutral by 2045 Written into Law*. 2017. június 16. Online: www.climateaction.org/news/swedens-goal-to-be-carbon-neutral-by-2045-written-into-law
- Deutsche Polizei führt Greta Thunberg ab. *Deutsche Welle*, 2023. január 18. Online: www.dw.com/de/deutsche-polizei-f%C3%BChrt-greta-thunberg-ab/a-64430886
- Európai Bizottság (2022): *REPowerEU: Európa megfizethető, biztonságos és fenntartható energiaellátásáért*. Online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_hu
- Eurostat (2022a): *Net Greenhouse Gas Emissions*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_13_10__custom_1300365/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=bf32e957-0096-48fc-b9a2-e127f51a090d
- Eurostat (2022b): *Share of Renewable Energy in Gross Final Energy Consumption by Sector*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_07_40__custom_2190966/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=749c1328-331e-4c33-bbe7-7232f05c0c87
- LUNDQVIST, Lennart (1972): Sweden's Environmental Policy. *Ambio*, 1(3), 90–101. Online: www.jstor.org/stable/4311956?seq=5#metadata_info_tab_contents
- MAJOR András (2022): Leállt Magyarország második legnagyobb erőműve. *Portfolio.hu*, 2022. szeptember 26. Online: www.portfolio.hu/uzlet/20220926/leallt-magyarorszag-masodik-legnagyobb-eromuve-569087
- RITCHIE, Hannah – ROSER, Max – ROSADO, Pablo (2022): *Fossil Fuels*. Online: <https://ourworldindata.org/fossil-fuels>
- Swedish Presidency of the Council of the European Union – First Semester 2023. Online: <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/media/ntkerqpw/the-swedish-presidency-programme.pdf>
- TÁRNOK Balázs (2023): Mit várhatunk a svéd uniós elnökségtől? *Ludovika.hu*, 2023. január 9. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/01/09/mit-varhatunk-a-sved-unios-elnoksegtol/
- TÓTH Bettina (2022): COP 27 és az EU-27: a célok továbbra sincsenek összhangban a tényekkel. *Ludovika.hu*, 2022. november 22. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/11/24/cop-27-es-az-eu-27/
- United Nations [é. n.]: *United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm*. Online: www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972
- World Bank [é. n.]: *Forest Area (% of Land Area) – Sweden*. Online: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?locations=SE>
- WorldData (2022): *Indicators of Economy in Sweden*. Online: www.worlddata.info/europe/sweden/economy.php